

Mgr. Mario Kubaš
Kreativita a kreativní průmysly: redefinice ekonomiky a kultury
oponentský posudek disertační práce

Filozofická fakulta Univerzity Karlovy
Katedra teorie kultury
školitel doc. Ing. Jiří Patočka, CSc.

Především rovnou, že pokládám předloženou a recenzovanou disertační práci Maria Kubaše za velice dobrou, přínosnou, podnětnou. Pustil se do oblasti, která si nějakou důkladnější „inventuru“ zajisté zaslouží již řadu let, s následným pročištěním užívané terminologie a s konstatováním aktuálního stavu v popisované oblasti ve světě i u nás. Četl jsem jeho studii s opravdovým zájmem, i když autor klade místy dosti značné překážky rychlému porozumění svými formulacemi, užívanými pojmy a nároky na předchozí výbavu z různých vědních, uměnovědních a ekonomických oborů. Důkladně se jí zabývat se ale čtenáři vyplatí, M. Kubaš umí postavit problém, vyjádřit se k němu, v závěru se pokouší o vlastní definice prostředí. Oceňuji ho za to vše a nebudu určitě sám, protože v naší literatuře se k problému toho příliš nenajde a kritické zhodnocení terénu může být inspirativní pro řadu profesí.

A píšu již zde to, co bývá obvykle až v samém závěru: **Doporučuji komisi pro obhajoby disertačních prací, aby přijala úkol Mgr. Maria Kubaše, uznala ho za splněný a připustila autora k rozpravě a obhajobě.**

Přiznávám, že trpím klasickým redakčním tikem. Při čtení mi to nedá a rovnou kritizuji či opravuji místa dle mého soudu nesrozumitelná, nejasná, nesprávná. Zajímá mne vždy také celková úprava a grafické zpracování. Přitom se utěšuji nadějí, že „postižený“, tj. autor, přijme tyto mé poznámky tak, jak jsou zamýšleny, jako pomoc jemu před tím, než svou práci zveřejní, ať v podobě tištěné nebo elektronické. Jsem přesvědčen, že si jeho úctyhodný výkon zaslouží, aby byl takhle vylepšován, stane se totiž zajisté vyhledávaným materiálem ostatními, kdo se problematikou budou zabývat, a je tudíž radno odstranit vše, co by nějak mohlo autorovu práci v očích veřejnosti snižovat. Nehledě na to, že jsem přesvědčen o tom, že každý z nás má odevzdávat své dílo v co nejdokonalejším tvaru a podobě.

Proto jsem se rozhodl k zevrubnějším připomínkám a poznámkám, jež mají povahu spíše redakčních návrhů a podnětů k dopracování, teprve po nich přichází vlastní recenze, jež se dotýká alespoň některých Kubašových podnětů a názorů. Musel jsem se trochu „krotit“, jinak bych se snad se svým posudkem rozmáchl příliš, což není jeho smyslem a účelem.

1. K formální stránce práce

- a) Bývá zvykem paginaci (číslování stránek) označovat až od textu vlastní statě. V tomto případě tedy až od Předmluvy, při tom pak buď začít od číslice 1 nebo (lépe) „zatajit“ předchozí a na stránce Předmluvy napsat 11.
- b) Dvojtečka za nadpisem je staromódní, nedělá se (Abstrakt na str. 4, anglický Abstract na str. 6, Předmluva na str. 11). Jiná věc je to tehdy, je-li dvojtečka součástí názvu kapitoly nebo oddílu, jak to autor zhusta sám dále užívá. Pak také uvážit, zda za dvojtečkou psát pokračování versálou či minuskou, práce není v tomto ohledu důsledná.
- c) Oba abstrakty jsou povinnou součástí všech vysokoškolských prací, doporučuji je neuvádět v Obsahu (str. 8), ten začít až Předmluvou včetně paginace, jak je uvedeno výše.
- d) Návrhy oprav názvů kapitol a oddílů by se měly přenést i sem, do Obsahu, pokud je samozřejmě autor ode mne přijme.

- e) Volba fontů, resp. velikosti a typu písma v nadpisech kolísá. Jestliže píšu *Část I.* kurzivou (str. 14), musím opakovat totéž u následujících obou dalších (str. 124, 187). Jestliže vzápětí 1. kapitolu píšu rovněž kurzivou, nemůže kapitola 2., 3. a 4. být v písmu obyčejném (totéž se týká i subkapitol, eventuálně dalšího, nižšího členění), jestliže zvolím určitou velikost pro hlavní nadpisy kapitol a jen někde pro subkapitoly a oddíly font menší, je to velký redakční hřích, který by měl být napraven.
- f) Lomení řádků v nadpisech postrádá rovněž jednotu.
- g) Podobně by stálo za úvahu typograficky vylepšit rozložení či lom textu, tabulek a grafů na stránkách, včetně podtržení souvislosti jednotlivých kapitol pohlédáním velikosti mezer mezi jejich oddíly.
- h) Po korektuře Bibliografie na str. 217-224 je třeba zkontrolovat průběžné poznámky pod čarou, kde se objevují i jiné drobné chyby.
- i) Navrhuji korekturu popisek u tabulek, grafů a obrázků, když je autor přijme, měl by je posléze promítnout i do Seznamu na str. 214-216. Upozorňuji, že došlo k mylnému číslování grafů počínaje číslem 14.
- j) Uvítal bych sjednocení užívání kurzivy v průběžném textu (např. jména firem, přejaté anglické názvy, zdůrazňování významu některých užívaných pojmů, tituly studií a publikací atd.).
- k) Při psaní položek v tabulkách by se měla dodržovat jednotu počátečních velkých a malých písmen, záhodno by blo doplnit oddělovací čárky v názvech podle smyslu.
- l) Kvůli přehlednosti bych doporučil zarážet v tabulkách sloupce s čísly vpravo a oddělovat matematické řády (u pěti a vícemístných údajů číselná data splývají, viz např. Tab. 2 a 3 nebo Tab. 8 a 9). Řádky či údaje, které mají být zdůrazněny, by měly udržet stejný řez písma (viz Tab. 3, kde chybí jediný údaj v tučné podobě).
- m) Bez vysvětlení zůstalo, proč v některých tabulkách nejsou všechna pole vyplněna (viz Tab. 18 a Tab. 27), u jiných evidentně něco vypadlo (souhrnné částky za r. 2005 v Tab. 21).
- n) Užití zkratky by jednak měly být vysvětleny (osvědčuje se uveřejnění jejich celkového soupisu v abecedním pořadí a s plným názvem a jeho eventuálním výkladem u méně běžných jevů někde na začátku nebo na konci práce) a jednak by se měly objevit v textu za prvně uváděným, nezkráceným tvarem (viz např. WIPO na str. 40 a podobně u dalších). Ne každý bude kupříkladu vědět, co skutečně znamená název Eurostat (jinde autor píše celý název versálami!) a jaké postavení má v EU (viz str. 141).
- o) Podobná situace je při užívání dnes zejména pro mladší generaci běžných výrazů, jež se však v průběhu času velice rychle ze slovníku často vytrácejí nebo zůstávají známy pouze užšímu okruhu odborníků. Doporučuji nestydět se za jejich stručné objasnění formou poznámky pod čarou, pokud se neobjeví nějaká vysvětlující pasáž o nich přímo v textu, a rovněž dbát na to, kde jich autor užije prvně. Například termín *gatekeeping* vysvětluje autor zevrubně na str. 104-106, přitom však užije již před tím tvaru *gatekeeper*, aniž by slovo doprovodil aspoň odkazem na tyto vysvětlující stránky. U jiných pojmů se vysvětlení ani v dalším textu neobjeví žádné (*spillover efekt* na str. 102 dole), nelze ovšem přepokládat u čtenáře takovou míru znalostí, nejedná-li se o termín běžně užívaný. Přiznávám, že nevím, co autor myslí pojmem *occamovské vysvětlení* (str. 150), ne každý bez slovníku pochopí, že pojmem *leisure economy* se v našich podmínkách myslí volnočasová ekonomika (str. 157).
- p) Mezi jen zdánlivě bažné termíny bych zařadil i ty, které mladá generace ovládá, pro čtenáře nezabývajících se detailně problematikou moderních médií však jasné být nemusejí (např. *peer-to-peer* bez vysvětlení na str. 122 dole, o něco výše *VOD* čili *video on demand*, kde vysvětlení přichází až za řadu stran, nebo opět bez výkladu pojem *Pay-per-view*, o něco dále technicistní termín z počítačové oblasti *multitasking* rovněž bez vysvětlení aj.).
- q) Hovorovou přezdívkou symbolů v mobilních telefonech, tzv. smajlíky, zná momentálně kde kdo. Bude tomu skutečně tak za několik let, až se objeví jiná vlna zájmu o nové technologie? Zdánlivě nadbytečná vysvětlující poznámka by sem, na str. 170, rozhodně patřila.
- r) Indexová čísla doporučuji psát na konci vět nebo jejich částí vždy až za tečku, čárku nebo středník.

- s) Průběžné dílčí nadpisy, které autor uvádí kvůli přehlednosti: Někde jsou tučně, jinde obyčejně, přitom mají funkci obdobnou (viz str. 83-87, srv. str. 90-91 nebo 105-106).

2. K jazykové stránce práce

- a) V převažující stylizaci, adekvátní k celkovému zaměření studie, se objevují formulace s příděchem obvyklého českého žurnalismu posledních let, které do takto pojatého textu evidentně nepatří a představují naprosto cizorodý element, viz např. str. 4 uprostřed „...kulturní a kreativní obsahy, jež se stávají zároveň stravou revoluce“ nebo str. 25 nahoře „Atomy jsou nahrazovány bity.“ (autor opakuje totéž na str. 199), dále třeba slogan „...s Gutenbergovým vynálezem knihtisku, který ve svém důsledku zbořil středověk...“ na str. 193 uprostřed).
- b) Eleganci vyjádření by prospělo odstranit opakující se slova či slova příbuzná či odvozená v jedné větě nebo v blízké vzdálenosti (např. str. 57 nahoře, na str. 85 dole, str. 200, 206-207 a jinde).
- c) Autor „šetří“ s interpunkcí, místy je tak ale dosti nesnadno porozumět přesnému smyslu věty, kde by její účelné rozčlenění pomocí čárek věc zpřehlednilo. Naopak mnohde jsou čárky navíc, které větnou souvislost a logiku myšlenky rozbíjejí.
- d) Na většině míst najdeme špatně užitá vztažná zájmena (namátkou str. 4 odst. 4 a 5, str. 11 odst. 2, str. 12 odst. 2, str. 13 nahoře a v odst. 4 atd.). Totéž se týká nesprávných tvarů přechodníků a užitých pádů přídavných jmen.
- e) Přídavná jména, odvozená od vlastních jmen, se musí psát minuskami na počátku (viz např. popisky u Tab. č. 1 a Grafu č. 8 na str. 27 a 28 „... v Českých médiích...“ místo správného českých, dále str. 52 dole „... s Adornovským viděním“ místo správného adornovského, obdobně místo Keynesiánské a Schumpeteriánské na str. 54 má být užito malých písmen atd.).
- f) Slova *jestli*, *zdali*, *neboli*, *buďto* se dnes důsledně píší dohromady, bez pomlčky.
- g) Špatný je tvar terciální, správně má být všude terciární (viz str. 19 odst. 2, str. 90 uprostřed).
- h) Pokud se pro Evropu užívá literárně historizujícího názvu, je potřeba důsledně zvolit psaní *Starý* nebo *starý kontinent* (srv. například str. 30 dole, str. 167 dole a jinde).
- i) Tvar slovesa *přířknout*, užitý v podobě *přířkáváno* (str. 33 nahoře), působí značně pitoreskně. Podobně jsem pátral ve slovnících, zda mi neuniklo, že by se užívalo tvaru „...hru *zvědomit*...“, ale neobjevil jsem to.
- j) V duchu dnešního trendu slovního projevu se text občas hemží anglišmy nebo anglickými slovy přímo užitými i na místech, kde má čeština běžný pojem (str. 53 dole „... fungují jako *inputy*...“ – proč zde není slovo *vstupy*?) nebo zavedený tvar jména (*Hongkong* nebo někdy i méně správně *Honkong*, nikoliv anglický způsob *Hong Kong* – viz str. 103).
- k) Volba versál nebo minusek v užívaných originálních anglických pojmech kolísá, není důsledná, doporučuji nějak sjednotit v celé práci. Obdobně se to týká jmen jako *Evropská unie*, *Spojené státy americké* apod.
- l) Jestliže zvolím tvar z anglického originálu *Long-Tail teorie* (viz nadpis oddílu 4.2.3.4., ale u citované Andersonovy knihy je uvedeno *The Long Tail!!*), musím v následném textu dodržovat tuto formu a nepsat *Long Tail teorie* nebo *teorie Long Tail* či *long tail* nebo *Long tail*.
- m) Kontrolu si vyžaduje správné užívání jmen citovaných autorů. Občas ve jménu chybí písmeno jako např. u křestního jména Nietzscheho *Friedrich* nebo několikrát chyby u Hesmondhalgha, u Stora přidal autor na str. 66 v textu jedno r navíc, ale v poznámce pod čarou i v zradu v bibliografii je to v pořádku, na str. 65 se domnívám, že jde o chybu a že má být v textu dole u příkladu experimentu s opicí makak i v citované literatuře správně uvedeno jméno známého badatele jako *Harry Harlow*, na témže místě slovo *makak* není jménem, ale obecným označením jednoho druhu primátů, na str. 69 uprostřed se vyskytuje jméno autorky jako *Teresa Amabileová*, dále ji autor píše s českou koncovkou *Amabileová*...).

- n) Na str. 76 odst.3 bych doporučoval neužívat číselnou zkratku 2., ale slovo vypsát („... po Londýně *druhým*....“).
- o) Popakademie má sídlo v německém *Mannheimu* nikoliv *Menheimu* (str. 98).
- p) Užívání skloňovaných tvarů zkratk, jak se často v hovorové řeči vyskytuje, nepůsobí zde dobře: UNESCO → UNESCA, UNESCEM nebo OSA → Osou (navíc se tím mění rod z mužského na ženský), lépe dopadá Eurostat → Eurostatu, Eurostatem... (psán malými písmeny a tím užít jako novotvar).
- q) Užívání slova *rádiový* (někde nesprávně s krátkým *a*) místo českého adjektiva *rozhlasový* působí spíše novinářsky slangově.
- r) V anglické verzi Abstraktu doporučuji drobné opravy.

U ostatních prohrěšků, jakými jsou například vynechaná či naopak přidaná písmena ve slovech nebo omylem se opakující slova či naopak slova vynechaná, se vesměs jedná jen o opomenutí a přehlédnutí písařských chyb při zpracování čistopisu. Nechal jsem v pracovním exempláři své „korektorské zásahy“ tužkou pro autorovu eventuální potřebu a usnadnění korektur.

Doporučuji důkladnou revizi všech cizích jmen a jejich psaní (viz např. soupis francouzských institucí pod čarou na str. 162 a 163, ale týká se to celé práce včetně bibliografie na jejím konci).

3. Věcné a obsahové poznámky

Předmluva

Poprvé se objevuje v textu (str. 12 odst. 4) termín *digitalita*. Zarazilo mne to při prvním čtení a přemýšlel jsem o tom, jaký skutečný význam autor slovu přidává. Digitalitou rozumí stav, jak by snad mohl čtenář usoudit? Pátral jsem pro jistotu v Akademickém slovníku cizích slov, tento výraz jsem tam neobjevil. Autor jím na řadě míst spíše nahrazuje běžnější pojem *digitalizace*, pokud mu ale skutečně přiznává smysl jiný, měl by již zde svůj postoj a užití slova vysvětlit. To se ostatně týká možná i jiných zapeklitých úvah. Předěšlo by se zbytečným dotazům, připomínkám, kritice.

Dvojlomnost dosavadního doktorandova školení se občas projeví tím, že předpokládá dosti značné znalosti a nevykládá užití pojmy. Je tomu i zde (str. 12 dole), kde bere jako samozřejmost ekonomickou kategorii moderní doby *just-in-time* a staví na ní následující obrat. Nechci podceňovat autorovy čtenáře a kolegy z FF UK, zajímalo by mne však, zda doopravdy vědí, co se za tímto výrazem skrývalo, když se před lety dostal do slovníku ekonomů a obchodníků?

Část I.

kap. 1 Úvod: Předpoklady paradigmatického zlomu

Při výkladu o paradigmatu se autor zaměřuje pouze na vědu (str. 14 odst. 2). Kulturu zmíní sice vzápětí (str. 15 nahoře), ale pouze jako analogii vědy. Je prokazatelné, že popisovaná skutečnost se bytostně týká vedle vědy právě stejně i kultury, uvítal bych tudíž ve formulacích propojení obou sfér lidské činnosti.

S přibývajícím letopočtem se mi jeví jako nezbytné, aby se alespoň místy objevovalo časové zakotvení přesnější, u řady skutečností by bylo záhodno doplnit, že se jedná o 20. století (str. 15 odst. 4 a mockrát dále). My, pro které ještě nedávno platil pojem „minulé století“ pro zcela jiné časové údobí, víme, proč to říkáme.

Důkladné vysvětlení by si žádala formulace „...radikální proměna ekonomické výroby a směny odehrávající se skrze narůstající obchodování na burze...“ (str. 15 odst. 4), takhle působí příliš proklamativně. A diskutabilně. Až mnohem dále se objeví náležitá argumentace, snad by se tedy na tomto místě slušelo alespoň na patřičné stránky odkázat.

S formulací v odstavci následujícím nemohu zcela souhlasit, protože si nemyslím, že je správně užito slov „... amerických hmotných zásob...“, autor zřejmě myslí ne zásoby, ale hmotná aktiva, jak správně píše na str. 199, kde myšlenku šířeji rozvádí.

1.1. Ekonomika bez hranic

Ve větě „Klíčovou konkurenční výhodou...“ mi vedle vlastnictví materiálu chybí kapitál. Asi jde jen o opomenutí.

1.4. Kulturní obsahy: strava paradigmatické revoluce

Nemohu souhlasit se zněním věty na str. 23 „Copyright se stal exportním artiklem...“, není to správné. Artiklem se stal prodej a licencování autorských práv, copyright sám o sobě vyjadřuje ochranu autorského práva konkrétního díla, vynálezu, objevu, patentu.

kap. 2 Kreativní průmysly: úskalí termínu

Nejspíš novotvarem je užití slovo *komodifikace* (str. 29 odst. 2). Použil-li je skutečně již Adorno se svým spoluautorem, omlouvám se za neznalost, pokud ne, přimlouvám se za něco prostšího, což bude sice zbaveno nánosu učenosti, ale bude vystihovat skutečnost nezamlženě. Přiznávám, že tak, jak je věta podána, mi není příliš srozumitelná.

Zmínka o znepokojení v USA v souvislosti s „...masovým vzestupem rádia a televize“ (str. 30 dole) by měla být doplněna tak, aby bylo jasné, že se jednalo o produkty tzv. komerční, jinak by následující poznámka o podpoře importu vysoké kultury nebyla úplně k pochopení.

2.1.1. DCMS: britští průkopníci

Anglickému pojetí slova *department* ve vládní a vůbec exekutivní oblasti (str. 33 odst. 2) odpovídá v našich strukturách spíše než výraz *sekretariát*, jak M. Kubaš píše níže na stejné stránce, slovo *odbor* (i v začlenění pod úřady vlády ve světě).

Slovo *průmysl* na začátku str. 34 bych zde nahradil raději slovem obecnějším *ekonomika*.

Ve výčtu statisticky sledovaných oblastí kultury nerozumím tomu, proč u kategorie *Řemesla* (str. 35) autor zdůrazňuje řemesla lidová. Samozřejmě se jedná o řemesla vůbec, která mají nějakou vazbu na obory umělecké.

U oboru *Hudba* na stejné stránce níže bych zapochyboval o takhle kategorickém prohlášení. S formulací souhlasím pro oblast hudby zábavné či populární, u tzv. hudby vážné (či méně správně hudby klasické) tomu tak zcela není.

2.1.2. Kulturní průmysly a cirkulace symbolických textů

Jedna z dosti zásadních věcí, jíž se autor zabývá, je precizace užívaných pojmů. Je to činnost záslužná, protože jako i v mnoha jiných, bouřlivě se rozvíjejících odvětvích nejsou ještě mnohé termíny ustálené. Sám ovšem M. Kubaš také není důsledný, když např. na str. 38 nahoře praví, že „...Hesmondhalgh... odmítá pojem kreativní průmysly...“, aby se v překladu citátu z jeho knihy objevilo o kousek níže „Stejně jako ústřední *kreativní* průmysly...“ Jestliže M. Kubaš v jedné předchozí poznámce uvádí, že překlady z anglických publikací jsou jeho prací, pak musí nutně má výtka nedůslednosti směřovat k němu. (Podobně dochází k „různočení“ a výkladu pojmů na str. 48.)

2.1.3. WIPO model: obsah jako duševní vlastnictví

M. Kubaš mezi tzv. copyrightovými průmysly na str. 40 uvádí *sběratelství*. Myslím, že se jedná o omyl a je tu myšlen spíše *trh umění* (nebo jako později psaný termín *art&antiques*, v plurálu a ne jako na str. 43 v singuláru). Stejně tak není přesné uvádět v následujícím odstavci mezi tzv. souvisejícími průmysly *papír* a *fotokopie*, když tak by se mělo snad psát *výroba papíru* nebo *papírové zboží pro umělecké účely* či nějak podobně.

2.1.4. Kreativní ekonomika: srůst ekonomiky a kreativity

Čtu-li autorovu myšlenku správně, má být v odstavci o designu (str. 43) správně místo slova „...prodejů...“ slovo *nákladů*, jinak by to celé nedávalo smysl.

Slovo *psaní* v závorce v odstavci o filmu na stejné stránce bych doporučoval nahradit přesnějším *literatura*. Zajisté se nemyslí jakékoliv psaní písmen a slov.

Na mnoha místech užívá M. Kubaš, zřejmě zejména při překladu z anglických originálů, slovo *divadlo* v zúženém smyslu místo správného *činohra*. Dochází tak k nesprávným posunům, když vedle sebe staví divadlo, operu a balet (odstavec o scénických uměních na str. 44 a mnohokrát jinde), jako by opera a balet nebyly též uměleckými divadelními obory.

V českém prostředí je lépe uvádět vedle vydavatelství i nakladatelství, navíc se text na str. 44 váže právě spíše na nakladatelskou činnost.

Ti z nás, kdo se nevěnují hazardu a společenským hrám jen vzácně, nemusíme vědět, co se skrývá za uvedenými názvy her na str. 44 dole (Pokémon, Monopoly), vysvětlivka by tu byla rozhodně žádoucí.

2.1.5. Kulturní průmysly a jejich axiologická dimenze

U klasifikace čtyř oblastí podle Throsbyho (str. 46) není dobře přeložen originál Obr. 1. Není uveden úplný výčet u druhé oblasti, chybí galerie a fotografie, název třetí oblasti se v českém překladu značně odchyľuje od významu anglického pojmenování a chybí v jeho výčtu ještě počítačové hry.

Nerozumím Kubašovu výkladu na str. 47 dole, kde uvádí, že „... tento model je kritizován, neboť předpokládá nižší kreativní hodnotu ve středu modelu než na jeho okrajích“, přičemž Throsbyho obrázek jasně ukazuje nejvyšší kreativní potenciál právě ve středu kruhů.

kap. 3 Kreativita osvobozující a svazující

Slovo *ergonomizace* bude opět asi Kubašův nějaký novotvar. Ergonomie, ergonomika se zaměřuje na metodiku organizace práce a pracovních prostředků. To mi nějak nehraje s tím, co autor vykládá. Pokud došlo v poslední době k posunu významu, slušelo by se to poznámkou uvést na pravou míru.

1.2. Kreativita a nevinnost: to božské v člověku?

Návaznost první věty odst. 2 na str. 60 na povídání o bibli je neústrojně a zavádějící.

1.3. Kreativita jako nespokojenost

V prvním odstavci na str. 62 vyzdvihuje autor S. Freuda a řadí ho mezi největší vědce. Řadu let se vedou tvrdé diskuze o jeho skutečném přínosu a čistě vědeckém přístupu, názory jsou značně rozporuplné. Volil bych proto jinou charakteristiku tohoto jistě nevšedního zjevu 20. století.

1.4. Jsme kreativní všichni?

Připomínka glosy o talentu a píli na str. 63, prezentovaná jako vyjádření ze sféry herecké profese, je historicky dávno doložena údajně jako výrok barokního skladatele J.S.Bacha – to jen „na okraj“.

Nelíbí se mi užitá formulace na str. 64-65 „Neboť novost bez smysluplnosti, bez záměrnosti není tvorbou, ale pouhou externalizací.“ Co se tím myslí? Opět je to nějaký novotvar? Zde se přece jedná jasně spíše o výraz nápodobá, proč zavádět tohle?

3.6. Kognitivní teorie kreativity

Nesprávný tvar slova na str. 71 v závorce, správně má být *Gestalt*.

3.7. Kreativní osobnost

Co je myšleno na str. 75 uprostřed „Klasickým výzkumem CITACE...“? To byl název výzkumu?

kap. 4 Kreativita a redefinice ekonomiky

4.1. Ekonomická specifika

M. Kubaš asi zaměnil na začátku odstavce Autor a jeho dílo (str. 84-85) termíny *makroekonomie* a *mikroekonomie* (srv. citaci pod čarou).

Tento odstavec a další pasáže na str. 92-96 a str. 98 jsou pro mne vzhledem k mé základní profesi pochopitelně jedněmi z nejzávažnějších, proto se na tomto místě vyjádřím k celkovému pisatelovu postoji šířeji.

Postavit do protikladu pojem umělec a tvůrce mi připadá až zvrácené. Podstatou umělecké profese všech oborů a zaměření je přece tvorba. Snažil jsem se pochopit stanovisko M. Kubaše, myslím, že vím, jak to skutečně bere při klasifikaci počínů uživatelů sdílených obsahů, kteří se zároveň cítí být tvůrci, ačkoliv se v tom nepřeborném množství bude jednat o naprosté a vzácné výjimky a budou veliké rozdíly profese od profese. V jeho studii však nacházím ostentativní, radikální a přímočarý a tudíž nutně zkreslující vyjádření, jež zastírají podstatu věci: Umělec hodný toho jména musí být kromě talentu, řádně rozvinutého obvykle specializovaným odborným školením institucionálním nebo individuálním, vybaven v neposlední řadě nezbytnou technikou, která mu teprve umožní dosáhnout toho, co je výsostným atributem jeho činnosti. Nalézáním nového, arci za pomoci kombinací dosud vytvořeného, poznaného, pochopeného. U většiny sdílených obsahů tolik vychvalované revoluce na sociálních sítích se jedná o klasickou produkci či ještě hůře: o reprodukci dosaženého. Není na tom pro mne nic špatného, právě tak i v minulosti zmnožování „objevů“ a posunů z dílen největších tvůrců vytvářelo ono popisované paradigma, jež se stávalo vždy zrcadlem pro výkony špičkové. Nemohu jen souhlasit s tím, že aktuální dobový trend zcela mění situaci, jako

bychom žili éru „soumraku umělců“. Kubašův popis svědčí o jiném: O celospolečensky zeslabujícím zájmu o práci umělců, což se netýká ale všech uměleckých oborů a liší se velmi ve světovém měřítku. Nemůžeme naši situaci, mnohdy vůči umělcům značně brutální, absolutizovat. Je spíše smutné, k jak velké ztrátě elit dochází a jak velký je proces devalvace kulturních hodnot v některých uměleckých činnostech.

Vím, že nyní mluvím stejně plamenně jako Kubaš sám, což ve svém posudku trochu ironizuji, dráždí mne ovšem onen tak zblízka pocíťovaný, obecně rozšířený a obzvláště v našich médiích pěstovaný postmoderní nihilismus, se záměrným zatracováním hodnotových žebříčků. Kreativita lidí v širokém měřítku je i pro mne samozřejmě více než žádoucí, ale zejména v některých uměleckých oborech zůstane dle mého soudu v poloze nadšeného amatérismu. Kterého si ostatně vážím, neměl by ovšem natolik ovlivňovat obecné veřejné mínění, že úroveň světové kultury půjde beznadějně do svých suterénů místo k patřům nejvyšším. Tak!

Příklad na str. 95 dole o situaci s uplatněním absolventů hudebních oborů v USA není úplný. Kromě angažmá v amerických symfonických orchestrech, jichž se údaj o 250-300 místech týká, je tam řada divadel s hudebním provozem, řada škol všech stupňů, většina církví aktivně provozuje hudbu atd., obdobně je tomu v jiných studijních oborech. Nezpochybňuji při tom samozřejmě fakt, že nabídka vykazuje veliký převis nad poptávkou.

Již jen několik glos:

Na str. 123 bych nemluvil o desce skupiny Radiohead, když nebyla nahrávka dostupná v hmotné podobě.

Užívaný Kubašův termín (str. 125 a dále) *kulturní statistika* by bylo lépe nahradit za *statistika kultury* (musela by asi existovat nějaká *nekulturní statistika...*).

Preferoval bych u Obr. 7 obrácené pořadí etap produkčního řetězce u stupně 3 a 4 (nejprve dílo, výkon zveřejňuji, pak ho šířím), možná že ale jde o obrázek přejatý (zdroj není uveden, stejně jako u jiných tabulek a grafů).

Formulace o *nekulturních zaměstnáních* a *nekulturních institucích* (str. 140 dole) je úsměvná, doporučuji ji změnit.

V odstavci o kulturních aktivitách na str. 148 bych oddíl b) označil lépe jako čtení knih ve smyslu toho, o čem je řeč dále.

Pokud mne paměť nešálí, ČR vstupovala do EU 1.5.2004 a ne 2005, jak se píše na str. 152.

Odstavci uprostřed str. 155 skutečně nerozumím (nárůst versus propad, uvedené procento 0,01 nemohu dohledat).

Údaj o neexistenci národních kulturních stánků v USA (str. 171) bych poopravil alespoň o National Symphony Orchestra Washington nebo o síť National Libraries, byť se jedná vesměs spíše o instituce ve významu a našem pojetí jako státní.

V subkapitole 6.1. by správně měl být všude uváděn plný a správný název Satelitní účet kultury. Souhlasím s autorem, že česká statistika není dobře koncipována a že je „zralá“ na radikální zásah a změnu. Na str. 181 si mylně vysvětluje M. Kubaš obsah kategorie Hudební soubory: nezahrnuje tvůrce hudebních nahrávek, jak píše, ale jedná se skutečně o soubory a jejich provozování hudby na akcích vlastních i cizích. Názory na str. 184 a 185 by si zasloužily důkladnou rozpravu, jež by mohla leccos kritizovaného objasnit a některá fakta naopak doplnit. To už jde ale nad rámec posudku.

U povídání o politickém rozměru problému (str. 188 dole) by bylo radno převést formulace do času minulého, byť se řada negativ stále ještě projevuje i v aktuálním dění.

Na str. 195 doporučuji v odst. 3 vyměnit slovo *kapitalizační* za *kapitálová*, což přesněji odpovídá zamýšlenému obsahu.

Bylo by ještě mnohé, co by si zasloužilo aspoň nějakou poznámku. Přinejmenším otázka veřejného prostoru a s ním u Kubaše související problém poklesu zájmu publika. Protože se mi ale posudek rozrostl do nebývalé šíře, končím s tím, že se případně v rámci plánované rozpravy může zkušební grémium dotknout i těchto pro nás všechny bytostně elementárních skutečností.

Závěrem

Celkový charakter dizertační práce kolísá mezi vědeckým pojednáním s dobrou teoretickou argumentací a základem a mezi extatickým projevem až apokalypticky vzrušeným. Není mi to nijak protivné, naopak oceňuji, jak plamenně Mario Kubaš káže své názory, v sumarizující podobě, bez širšího výkladu, tak jak se to projevuje v Abstraktu, částečně v Předmluvě a zejména v Závěru, však působí místy příliš autorativně, nekompromisně, jaksi přehnaně nediskutovatelně. Předpokládám a doufám, že se při rozpravě ukáže pravý opak, že leccos, co já oponuji či připomínám, bude bráno jako přátelská výzva k pokračování Kubašových kulturologicko ekonomických meditací a zároveň samozřejmě možná i jako zbytečná úzkostlivost pedantického a štouravého staříka, jenž obhajuje svou pozici a urputně hájí zase své krédo. To už ale patří do „řádu věcí“...

Praha 27.8.2012



á VŠE v Praze

a

Katedra skladby

Hudební a taneční fakulta AMU v Praze